

-Değini . Views-

Zamanı Atlamak

Hüseyin Gürel Kutlular

Timelapse Fotoğrafçılık kelime anlamıyla Zaman (Time) Atlatmalı (lapse) fotoğraf anlamına gelmektedir. Çekim aşamaları fotoğrafçılık tekniklerini kullanmasına rağmen sonuç ürün bir filmidir ve filmle ilişkin özellikleri barındırması beklenir. Timelapse fotoğrafçılık, temel olarak bir sekansın gösteriminde kullanılan FPS'den (frame per second/saniyedeki kare sayısı) daha yavaş (düşük sayıda) fotoğraflanmasıdır. Böylece kayıt altına alınan sekans, normal FPS hızında gösterildiği zaman hızı artar ve sekansla atlamalar meydana gelir. Ağır çekim (slow-motion)'in tersine, anlık bir olayın detaylarını görebilecek kadar yavaşlatmak yerine çok uzun sürdüğü için algılanmayan değişimi gösterebilecek kadar hızlandırır.

Bugün profesyonel kameralardan cep telefonlarına hemen her türlü görüntü kaydedici cihazda timelapse özelliği bulunmaktadır. Her ne kadar biz timelapse ile sayısal görüntü kaydetme teknolojisinin gelişmesi sayesinde tanıştığımızı düşünsek de ilk timelapse örnekleri bu yüzyılın başındadır. Hatta Eadweard Muybridge'in koşan atları¹ 1872 her ne kadar sinemanın ya da hareket eden görüntülerin öncülü olarak adlandırılrsa da bu çalışma bugün timelapse tekniğinin sınırları içerisinde yer almaktadır.

1900'lerin başından itibaren Timelapse fotoğrafçılık, fotoğraf ve film ile birlikte, sanat ve bilimin sınırlarında dolaşmaya başlamıştır. Muybridge'in atın koşmasını kayıt altına aldıktan sonra, başka hayvanların ve insanların hareketlerini kaydetmiştir. Georges Méliès'in Carrefour De L'Opera (1897)'si², timelapse fotoğrafçılığı kullanan ilk sinema filmi olarak kabul görmektedir. F. Percy Smith'in 1910 tarihli Birth of a Flower (Bir çiçeğin doğumu)^{3 4} ise timelapse fotoğrafçılığın doğada kullanmasında öncülük etmiştir.⁵

Theophile Feau, bugünün standartlarında iyi olmanın yanına bile yaşayamayacak olsa da uzun süreli timelapse örneklerinin belki de ilk olması açısından oldukça önemlidir. Eiffel kulesinin inşaatını 15 gün aralıklarla aynı noktadan fotoğraflamıştır⁶. Fotoğrafları arka arkaya gösterime soktuğumuza ise bir timelapse sekansı elde etmekteyiz. Günümüzde hemen hemen her türlü inşai faaliyet için kullanılan Timelapse Fotoğrafçılık belki de Theophile Feau'nun vizyonerliği sayesinde bizim için sıradan bir uygulama haline gelmiştir. Tabii ki burada teknolojinin analog fotoğraftan dijital fotoğrafa evrilmesinin önemi büyüktür. Gelişen iletişim ve bilgisayar teknolojilerinin sayesinde dünyanın her köşesinde benzer timelapse çalışmaları yapılabilmektedir.

Günümüz sinemasına geldiğimizde, televizyon ve sinema için yapılan filmlerde ve dizilerde timelapse fotoğrafçılık kendisine yer bulmaktadır. Belgesel türünde, özellikle doğa belgesellerinde çok sık rastlanmaktadır. Belgesellerde, doğanın değişimini anlatmak ve göstermek için kullanılan timelapse, televizyon ve sinema için yapılan filmlerde ve dizilerde ise senaryo gereği zamanda bir atlama olacaksa, izleyiciye geleneksel kesme (cut) montaja göre farklı bir anlatım sunmak için kullanılmaktadır. En genel örneklerle baktığımızda ise, gün batımı, gün doğumu, akan trafik vb sekanslarla karşılaşmaktayız.

2007 yapımı, David Fincher yönetmenliğindeki Zodiac ise timelapse kullanımında farklı bir bakış açısı sunar.⁷ David Fincher, yönetmen koltuğuna oturmadan önce Star Wars ve Indiana Jones gibi görsel efektlerin yoğun olarak kullanıldığı filmlerin kamera arkasında görev yapmış ve, bu tekniklerin kullanımına son derece hakim bir isim. Görsel efekt dediğimizde aklımıza David Fincher gelmez ancak, takıntı seviyesindeki detaycılığı sebebiyle filmlerinde en sıradan sahnelerde bile sayısız görsel efekt kullanılmaktadır. Fincher gibi kadrajlarındaki her detaya büyük önem veren yönetmenin sinemasına yansması da hâliyle son derece çarpıcı

oluyor. Filmlerinde kullanılan görsel efektlerin bazıları, tekrar tekrar çekilmesi gerekebilecek sahnelerde pratik amaçla kullanılsa da, önemli bir kısmı filmin anlatısını güçlendirmek için doğru zaman ve mekan detaylarını yaratmak için kullanılır.⁸

Zodiac bir dönem filminde, olayların geçtiği tarihteki yapıların, dolayısıyla da atmosferin yaratılması noktasında görsel efektler, daha da detaylandırılırsa CG (Computer Generated) teknikleri kilit bir rol oynuyor. Dış mekân çekimlerinden, bir cinayet sahnesinde oyuncuların üzerine sıçrayan kana kadar birçok detay CG teknikleriyle yaratılıyor.

Filmdeki dış mekanlar ve özellikle şehir silüeti döneme ait fotoğraflardan faydalanılarak CG teknikleriyle dijital olarak tekrar yaratılmış. David Fincher sineması gibi, her detayın anlatılmak istenen hikâyeye, yaratılmak istenen duyguya hizmet ettiği bir sinema için şaşırtıcı olmayan bir detay bu. Lakin görsel efektlerin Fincher sinemasındaki kullanımı sadece dönem atmosferi yaratmakla sınırlı kalmıyor. Fakat youtube’da yayınlanan video da bahsedildiği gibi efektler öylesine gerçek görünüyor ki, Fincher için bir aldatma ustası desek yeridir.⁹

Zodiac’ta değineceğimiz timelapse, şu ana konuştuğumuzdan farklı. Filmin bir noktasında Transamerica Pyramid binasının inşaatının timelapse sekansı karşımıza çıkar. Sandığımızdan çok daha fazla sahnede CG ile karşılaştığımız filmde, bu sahne de CG ile yaratılmış. Sahnede, Transamerica Pyramid binasının inşa edildiği 1969-1972 yılları arasındaki sürecin timelapse olarak oluşturulmuş hali gösteriliyor¹⁰. Ortalama bir film izleyicisine ya da filmin geçtiği San Francisco bölgesi dışından birine çok bir şey ifade etmese de; 48 katlı bu bina tamamlandığı 1972 yılından 2018 yılına kadar kentin en yüksek binası olma özelliğini taşıyor.¹¹ Fincher burada, toplumun hafızasındaki bir imajı alıp, fotoğraf makinası teknolojisini kullanan bir tekniği bilgisayarda görsel efekt olarak gerçekleştiriyor.

100 yıldan daha önce, teknolojinin gelişmesiyle, hayatımıza giren bugün elimizdeki cep telefonlarından, bilgisayarımızdaki Google Earth yazılımına kadar¹² her yerde karşımıza çıkan Timelapse Fotoğrafçılık, zamanın akışını görsel bir şölenle anlatıyor. David Fincher gibi usta yönetmenlerin elinde, senaryoda basit bir sahne geçişinden öte toplumun ortak hafızası kullanılarak filmin anlatısını eşsiz bir katkı sunar hale geliyor.

¹ Stanford Magazine, The Man Who Stopped Time, Erişim: 20.06.2022, <https://stanfordmag.org/contents/the-man-who-stopped-time>.

² Google Books, Spanning Time: The Essential Guide to Time-lapse Photography, Erişim: 20.06.2022, <https://books.google.com.tr/books?id=3StACwAAQBAJ&q=first+time-lapse+georges+melies+carrefour+de+1%27opera>

³ BFI Screen Online, *Birth of a Flower, The (1910)*, Erişim:20.06.2022, <http://www.screenonline.org.uk/film/id/594372/index.html>.

⁴ Youtube, The Birth of a Flower, Erişim: 20.06.2022, https://www.youtube.com/watch?v=C5eAEXKJrMA&ab_channel=TheLuckyDogPicturehouse

⁵ Atlas Obscura, The Shy Edwardian Filmmaker Who Showed Nature’s Secrets to the World, Erişim: 20.06.2022, <https://www.atlasobscura.com/articles/f-percy-smith-nature-films>

⁶ LACMA, The Eiffel Tower, Erişim: 20.06.2022, <https://www.lacma.org/guides/cityofcinema/08>.

⁷ Studio Daily, Memories of Murder: VFX for *Zodiac*, Erişim: 20.06.2022,

<https://www.studiodaily.com/2007/03/memories-of-murder-vfx-for-zodiac/>.

⁸ Before & Afters, VFX Notes: Ep 8 – David Fincher and the rise of invisible VFX, Erişim :20.06.2022, <https://beforeandafters.com/2021/10/02/vfx-notes-ep-8-david-fincher-and-the-rise-of-invisible-vfx/>

⁹ Youtube, David Fincher - Invisible Details, Erişim 20.06.2022, <https://www.youtube.com/watch?v=QChWIFi8fOY>

¹⁰ Category D: A Film and Media Studies Blog, THE IMPOSSIBLE SHOT, Erişim: 20.06.2022, <http://categoryd.blogspot.com/2008/01/impossible-shot.html>

¹¹ Wikipedia, Transamerica Pyramid, Erişim: 20.06.2022, https://en.wikipedia.org/wiki/Transamerica_Pyramid

¹² Google Earth Engine, Timelapse, Erişim: 20.06.202, <https://earthengine.google.com/timelapse/>